

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Ladislav Jaki:

Končí polistopadová éra?

Václav Klaus ml.:

Podobnou radost už v životě neprožiji

Ivan Brezina:

Supermarket je lepší alternativou než koncentrák

Bohumil Pečinka:

Demokracie se změnila v oligarchii

Petr Hájek:

Polistopadovou éru může ukončit státní převrat

Michal Semín:

Polistopadový vývoj neidealizujeme

25 let od 17. listopadu 1989 je příležitostí k rekapitulaci. V listopadovém newsletteru uveřejňujeme vystoupení hlavních řečníků na vzpomínkovém setkání IVK „Končí polistopadová éra? 17. listopad 1989 dnešními očima tehdejších demonstrantů“ z 13. listopadu 2014.

Končí polistopadová éra?

Ladislav Jaki

Institut Václava Klause

Každý, kdo se pokusí čestně odpovědět na tuto zadanou otázku, musí před tím odpovědět na dvě předchozí, poněkud zamlčené nebo přeskočené.

Co je to „polistopadová éra“?

A pro koho eventuálně končí (nebo nekončí)?

Osobní vzpomínky

Začnu u té druhé a u sebe, protože takové je i zadání dnešního semináře. U mne polistopadová éra navázala plynule na tu listopadovou. Tu jsem prožíval už na památné demonstraci, svolené vysokoškolskými svazáky a dalšími studentskými iniciativami na pražský Albertov na pátek 17. listopadu 1989, 16. hodinu.

Ta akce mi zaváněla „mírným pokrokem v mezích zákona“ jak pro to, že byla snad teprve druhou (po Škroupově náměstí 10. prosince předchozího roku), kterou komunisti povolili, tak i těmi zmíněnými svazáky. Dobu jsem ale cítil tak, že teď už je třeba jít na každou akci, která může být šancí k nějakému nezávislému veřejnému projevu vůle.

Polistopadové období pro mne začalo plynule, pořád ve stejné euforii.

Na Albertově jsem byl překvapen velkým davem lidí, nejen studentů. Vedle mě jakási skupina středoškoláků skandovala, ať žije třetí bé, ale jinak byla slyšet slova od čistě školských témat o poměrech na školách a podmínkách pro svobodné aktivity studentů, až po obecné a někdy i na tu dobu radikální výzvy ke svobodě slova

a následování reforem tehdejšího Sovětského svazu.

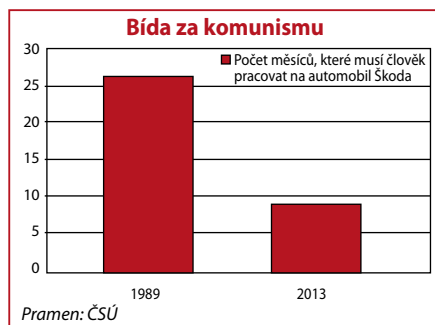
Když se dav dal do pohybu, stál jsem náhodou mezi prvními a snažil se ho s přáteli nasměrovat rovnou na Václavské náměstí, okliku přes Vyšehrad k Máchovu hrobu jsem považoval za nepatřičnou a demotivující. Stejně tak jsem při sestupu z Vyšehradu k Výtoni lamentoval, že nábřeží je past, že tam stlačený dav může skákat dolů na náplavku a tam dojde k vážným úrazům.

Pozorujeme oligarchismus, cynický návrat k moci struktur, které startovaly svůj rozlet už v minulém režimu, koupení si společenské atmosféry, monopolizace veřejné debaty do rukou vznikající mediálně-ekonomicko-byznysového souručenství, konec politiky a její nahrazení prostým managementem a kriminalizací oponentů.

Šel jsem tedy s částí proudu zkratkou na Václavské náměstí přes Vyšehradskou a tam přesně padl do pasti, kterou jsem čekal na nábřeží. U Botanické zahrady nás zavřel kordon policistů a přes různé velmi dusné chvíle tam pár tisícovek lidí držel hodiny. Tím jsem přišel o legendární střet před palácem Metro na Národní třídě.

Listopad pro mne pokračoval nedělní konspirativní schůzkou oslovených novinářů v Paláci Charitas, kde z iniciativy Petra Hájky vznikalo Nezávislé sdružení novinářů, dnešní Syndikát, každodenními demonstracemi na Václavském náměstí, zakládající schůzí Svazu autorů a interpretů, buntovným výjezdem do ještě trochu bojácného, ale mého rodného Chebu, kopírováním letáků po nocích v různých podnicích a jejich rozesíláním kulturním střediskům, nošením zpráv a článků do Informačního servisu (později Respektu) a vším tím báječným frmolem. Skoro se nespalo. ▶

LISTOPADOVÝ GRAF IVK

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 29

160 00 Praha 6

e-mail: office@institutvk.cz

www.institutvk.cz

IVK – Newsletter

Institutu Václava Klause

Registrace MK ČR E 11024

Periodicita: měsíčník

Datum vydání: 25. 11. 2014

Polistopadová euforie

Ne, režim ani náhodou nepadl 17. listopadu, toho dne se ani nezatřásl, žádná revoluce se nekonala, svoboda zdaleka ještě nezavládla, celá zem se i další rána probudila do stejných dnů jako týdny a roky předtím. Falešná zpráva o mrtvém studentovi ale urychlila radikalizaci veřejného mínění a komunistická moc s ohledem na to, že nikde za hranicemi už neměla oporu, rezignovaně odešla na smetiště dějin.

Polistopadové období pro mne začalo plynule, pořád ve stejné euforii. Vůbec mě nenapadlo, že bych měl nabyté svobody využít k byznysu, k všemožným vlastním svobodným aktivitám. Jiným lidem polistopadové období skončilo svobodnými volbami, vznikem demokratických institucí, tržní ekonomikou. A začal jim běžný, svobodný život.

Já jsem měl pocit, že pořád žiju převratem a to mi zastydle vydrželo v jakékoli pozdější roli až dodnes. Místo toho, abych začal žít a myslet jako normální občan už normální země, pořád jsem měl pocit, že dál bojuji za Listopad. Ujelo mi tak hodně vlaků a možná až nyní přemýšlím, jestli nestihnout případný poslední.

Vystřízlivění

A teď otázka první. Čím definovat polistopadovou dobu? Možná mnoha charakteristikami, ale mě napadá spíše jedna obrazná zkratka. Zatímco ještě před pěti lety měla skupina lidí, která se 25 let vydává za monopolního majitele odkazu Vítězného listopadu, pocit, že má útočit na každého jiného, kdo by se snad odvážil říkat, že on je také polistopadové dítě a spolunositel listopadových idejí, dnes cítím něco jiného.

I tato nastupující éra jednou skončí. Ale návrat ke klasickým demokratickým hodnotám po ní nečekejme. Přijdou další fáze vývoje směrem těm nejčernějším antiutopiím. Pokud už je nezažíváme, aniž jsme si toho všimli.

Dnes lidé, kterým opravdu vždy šlo o svobodu a ne o možnost vnutit společnosti svou představu o tom, jak má být uspořádána, již nejsou napadáni hlavně za to, že prý parazitují na Listopadu, protože oni s ním přece nemají nic společného. Oni jsou dnes sílí částí veřejnosti napadáni

za to, že s Listopadem něco společného měli. V tom cítím konec polistopadové doby pro celou naši společnost.

Ano, společnost a svět se mění stále, nyní jsme součástí západního světa a nejsme tedy imunní proti všem jeho dnešním nastupujícím nemocem. Ale ne vše, co kolem sebe vidíme, je projevem celozápadní, celounijní postdemokracie. Coś z toho je čistě naše. Oligarchismus, cynický návrat k moci struktur, které startovaly svůj rozlet už v minulém režimu, koupení si společenské atmosféry, monopolizace veřejné debaty do rukou vznikající mediálně-ekonomicko-byznysového souručenství, konec politiky a její nahrazení prostým managementem a kriminalizací oponentů.

I tato nastupující éra jednou skončí. Ale návrat ke klasickým demokratickým hodnotám po ní nečekejme. Přijdou další fáze vývoje směrem těm nejčernějším antiutopiím. Pokud už je nezažíváme, aniž jsme si toho všimli. Za komunismu se mnozí utíkali dovnitř svých světů, k undergroundu, do rodin, do uzavřených komunit. Asi tyto světy znovu začneme objevovat.

Nelíbí se vám takový konec? Tak ho nepřipusťme. ■

NOVINKA

Nakladatelství **Fragment** nabízí knížku **Václava Klause „Chtěli jsme víc než supermarketů“** (2014), která vychází u příležitosti 25. výročí pádu komunismu. První část vysvětluje podstatu polistopadové systémové transformace. Druhá část líčí proměňující se charakter našeho politického a ekonomického systému. Třetí část analyzuje příčiny postupné degenerace našeho politického systému. Čtvrtá část diskutuje nepříznivé tendence našeho ekonomického systému. Pátá část rozebírá nečekané zaúhlení současnosti – konflikt Západu s Ruskem. Předmluvu napsal **Jiří Weigl**.

96 stran, 229 Kč

objednávky na: www.fragment.cz

NABÍZÍME

Nakladatelství **Fragment** připravuje knihu **Jiřího Weigla „Bez iluzí o světě kolem nás“** (2014). První část se zabývá historií, osobnostmi a výročími. Druhá část zkoumá Blízký východ a jiné krize ve světě. Třetí část diskutuje spory o Evropu a Evropskou unii. Čtvrtá část se vrací k některým politickým otázkám. Pátá část rozebírá transformaci a ekonomické problémy. Předmluvu napsal **Václav Klaus**.

240 stran, 299 Kč

objednávky na: www.fragment.cz

Podobnou radost už v životě neprožiji

Václav Klaus ml.

Je to již 25 let, co jsem se prodral z Národní přes kordón policistů s davem do Mikulandské ulice. Uplynula jedna generace. Koneckonců už „v bezpečí“ na dalším rohu s Ostrovní – jsem potkal svého třídního z gymnázia Jiřího Forka. Patrně mu bylo zhruba tolik, jako teď mě.

K samotné otázce: Ano, listopadová éra logicky končí (už skončila), protože tu žije s námi už více než celá jedna nová generace. Generace „a něco“, která nezažila skutečnou nesvobodu. V podobných cyklech v historii končí a končily i jiné nálady a éry ve společnosti – Staročeši i Mladočeši.

Co skončilo? Krom různé míry opětovného ztracení svobody (viz níže) zejména neopakovatelný pocit, který mladé generaci nejde vysvětlit: „Nemohl jsem, ale teď se mohu pokusit o všechno na světě“. Pustit se do něčeho, profesního či neprofesního. Nadšení a optimismus. Musím se postarat o sebe, stát to určitě nezvládne. Rozkvět

měst, opravování domů, desítky malých podniků všude okolo.

K otázkám svoboda ekonomická a svoboda jednotlivce vs. rostoucí vliv státu a globálních institucí, hyperinlace zákonů... vycházejí desítky článků. Zmínil bych pro dnešek tři faktory listopadové revoluce.

**Nemysleme si, že nás
(přítel svobody) bylo před 25 lety
bůhvíjak hodně. A teď se to změnilo
a je nás málo.**

Za prvé, *globální vlivy*: 17. listopad 1989 jsem nevyvolal já s dnešními spoluřečníky svým demonstrováním (maximálně homeopaticky), ale šlo z velké části o globální trend. I současný ústup svobody je globálního (evropského + USA) charakteru. To neznamená výzvu k fatalismu v ČR, ale stejně jako kdysi Reagan či Thatcherová přinášeli naději (a zuřivost vládnoucích elit) – přináší dnes naději na změnu lidé jako Nigel Farage, Marine Le Pen či Alternative für Deutschland. Na globální změnu.

Za druhé, nemysleme si, že nás (přítel svobody) bylo před 25 lety bůhvíjak hodně. A teď se to změnilo a je nás málo. 20. listopadu 1989 přijela do školy tak třetina mých spolužáků, zbytek vyčkával doma. V úterý

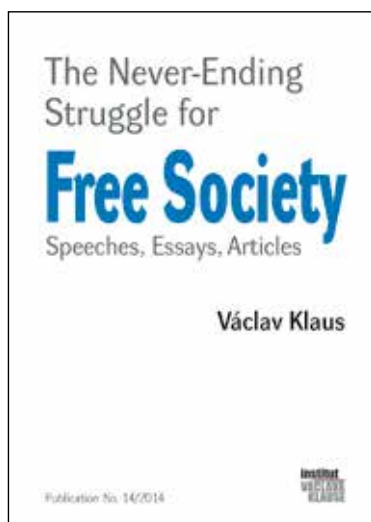
21. listopadu, když šly fámy o chystaném útoku Lidových milic a armády, nás spalo v budově Přírodovědecké fakulty ve Viničné ulici 6, slovy šest, stávkujících studentů. Již Lord Acton řekl: „Přátelé svobody byli vždy v historii ve výrazné menšině, a pokud náhodou jejich myšlenky chvillemi uspěly, bylo to proto, že se za příznivé konstelace spojovali s lidmi, jejichž cíle byly odlišné.“ To opět není fatalismus.

**Nedošlo k nějaké chvilkové
paralyzaci sil „zla a nesvobody“.**

Za třetí, nebylo nás ani hodně, ale ani nedošlo k nějaké chvilkové paralyzaci sil „zla a nesvobody“. Tyto síly (nikoli pod praporem KSČ) začaly působit okamžitě. Po deseti dnech (Generální stávka) revoluce vyhrála a například Stávkové výbory studentů okamžitě zdegenerovaly na zárodky dnešních akademických senátů. Tam se pak již vyučili a nadále učí všichni dnešní neomarxisté – ovládající pomalu víc a víc republiku.

Resumé: Jde o stálý a nekonečný zápas, jaký v civilizované společnosti probíhá bez přestávk po staletí. Nicméně pro lidi s názory na společnost, jako mám já, byl 17. listopad 1989 radostným vítězstvím, jaký za svého života již patrně neprožiji. ■

NABÍZÍME

Institut Václava Klause nabízí knihu **Václava Klause „The Never-Ending Struggle for Free Society“** (2014), která shrnuje anglické projevy, eseje a články bývalého prezidenta od roku 2012 do současnosti. První kapitola se zabývá svobodou a demokracií. Druhá část analyzuje Evropskou unii bez iluzí. Třetí kapitola zkoumá ekonomickou transformaci. Čtvrtá kapitola diskutuje globální oteplování. Pátá kapitola nabízí úvahy o současném světě. Unikátní kniha, která vychází v tištěné i elektronické verzi.

288 stran, 200 Kč

IVK nabízí knížku **Petra Žantovského „Česká politika a média po roce 1989“** (2013). Knížka analyzuje jednotlivá období české politiky a žurnalistiky od pádu komunismu do současnosti: epochu přelomu (1989–1992), nový český stát (1993–1996), epochu процitnutí (1996–2002), epochu dozrávání (2003–2006), nové výzvy (2006–2010) a období 2010–2013. Autor nepíše o tom, jak by média měla či neměla vypadat, ale jen o tom, co média jsou a nejsou. Kniha se zabývá vzájemným dotykem dvou světů: politiky a žurnalistiky. Předmluvu ke knížce napsal **Václav Klaus**.

175 stran, 100 Kč

objednávky na: www.institutvk.cz

Supermarket je lepší alternativou než koncentrák

Ivan Brezina
publicista

V listopadu 1989 jsem byl studentem čtvrtého ročníku přírodovědecké fakulty UK. Když 17. listopadu 1989 u Botanické zahrady přehradil studentskému průvodu cestu policejní kordon, musel jsem z houstnoucího davu odejít. Kamarád, který měl v sádře vymknutý kotník, mne totiž poposil, abych mu pomohl odbelhat se domů. Asi o hodinu později jsem pak na Národní třídu dorazil, až když už bylo po všem. Přišel jsem tak o zásluhu „nastavit záda obuškům totalitního režimu“.

Jistá nadsázka je myslím namístě. My „revoluční studenti“ jsme si totiž před pětadvaceti lety připadali div ne jako Blaničtí rytíři. Byla v tom obrovská naivita, daná už tím, kolik nám bylo let. Dějiny pádily kolem nás a my se namyšleně domnívali, že změna režimu proběhla naší zásluhou. Ne – šlo prostě jen o šťastný vývoj geopolitické situace. Minulý týden mi to palčivě připomněl rozhovor s Miloušem Jakešem v Lidových novinách. „Kůl v plotě“ v něm přiznal, že kdyby tehdy komunisté měli podporu Moskvy, bývali by nás rozstříleli tanky stejně, jako to v červnu 1989 udělali Číňani na Náměstí nebeského klidu.

Marketingová politika

Nemohu mluvit za celou generaci „revolučních studentů“, ale osobně mne zklamal Václav Havel. Jeho zásluhy o pád komunistického režimu jsou nepopíratelné, ale jeho následné politické kroky byly vysloveně škodlivé. Jako alternativu údajně „špinavé“ politiky se pokusil prosadit „občanskou společnost“. Mluvil o ní jako o „prohloubení demokracie“, ačkoli ve skutečnosti by šlo spíš o demontáž demokracie. Systém založený na takřka neomezené moci nikým nevolných a nikomu neodpovědných občanských hnutí by byl vlastně jen oprášením předlistopadové „vůle lidu“, tedy dělnických výborů a uličních samospráv.

Jako novinář jsem věnoval spoustu času a energie rozkrývání systému „profesionálních občanů“ – tedy levicových skupin, které se Havlovu agendu pokoušely uvést v život. Čím dál víc jsem přitom zjišťoval, že v pozadí nestojí ušlechtilá a nezištná starost o veřejné blaho, ale přízemní mocenské a finanční zájmy. Příkladem může být třeba kampaň ekologických hnutí proti Temelínu (zprostředkovaně placená rakouskou vládou) nebo puč bývalého vedení Hnutí Duha v Literárních novinách a ve Straně Zelených.

Tyto události jsou deset nebo patnáct let staré. Polistopadová éra skončila mimo jiné i v tom, že Havlův koncept „občanské společnosti“ vyšuměl do ztracena. Lidé postupně pochopili, že ekologická hnutí nejsou mravní a „čistí“ spasitelé, ale skupiny se skrytou agendou, sledující stejně „špinavé“ zájmy jako velké průmyslové korporace. Všimněme si třeba, jak z mediálního diskurzu zmizelo ještě před pěti lety tak populární a výbušné téma globálního oteplování. Ale i další ekologické kampaně za záchranu světa přestaly zajímat jak novináře, tak i zbytek společnosti. Konečně tedy žijeme v normálním světě, ve kterém jsou bizarní chiliastické vize Soudného dne jen úsměvnou marginalitou.

Koncept občanské společnosti ovšem vystřídal cosi podobně nebezpečného: marketingová politika. Běžné politické strany se voliče snažily oslovit jasně definovanými idejemi, ať už levicovými nebo pravicovými. Marketingová politika ale už žádné ideje nepotřebuje. Nepřichází s žádnými hlubšími myšlenkami, o kterých by bylo možno diskutovat, přit se a nesouhlasit a nimi. Stojí jen a pouze na headlinech – banálních slibech, co všechno pro voliče udělá. „Ano, bude líp!“ je stejně smysluprázdný a zkratkovitý slogan, jako třeba reklamní tvrzení o „štědrých sušenkách z darů naší země“. Ještě bizarnější byl slib „Ulice bez psí stolice!“, se kterým před volbami přišlo Hnutí pro Prahu. Jeho kandidát Martin Píša v kampani dokonce sliboval, že bude psí exkrementy osobně sbírat. Marketingový politik tak vlastně degradoval na metaře. Jde tedy už jen o to, která strana si před volbami najme lepší kreativce. Ideová podstata politiky se vytrácí.

Svoboda nekupovat

Karikaturista Vladimír Jiránek v jednom svém starším kresleném vtipu prorokoval lidstvu jen dvě alternativy budoucnosti: buď koncentrák, nebo „supermarket plnej bláznů“. Po listopadu 1989 našťastí žijeme ve druhé variantě. Lepší je v tom, že z koncentráku se hůř utíká. V supermarketu jsme zaprvé dobrovolně a zadruhé nám v něm zůstává možnost nekupovat, respektive kupovat jen to, pro co se dobrovolně rozhodneme. Stačí jen nepodlehnout iluzi, že náš život bude lepší, je díky výměně mobilního telefonu za lepší model. Máte svobodu volby, kterou jsme před pětadvaceti lety neměli. Regály přetékající zbožím jsou už z principu příznivější situací než prázdné regály v zemi obehnané ostnatými dráty. Je to banální pravda, ale v kritice dneška se na ni bohužel často zapomíná.

Listopad 1989 nás z Jiránkova koncentráku doslova „hodil do svobody“, se kterou jsme

ale neuměli zacházet. Výsledkem byl až neuvěřitelně hektický začátek 90. let. Svět se náhle otevřel a všechny vnější i vnitřní hranice padly. Osobně jsem na to skoro doplatil. V převratné době takřka nekonečných možností jsem totiž měl pocit, že musím ze života urvat všechno. Úplně všechno! Studoval jsem tři vysoké školy najednou, k tomu měl dvě zaměstnání a navíc ještě obdržel všechny koncerty, mejdany a hospody. Žít na maximum fyzické únosnosti organismu jsem takhle dokázal asi dva roky. Pak jsem zkolaboval a prožil totální vyhoření a naprostou ztrátu energie. Když jsem se dal jakž takž dohromady, rozjel jsem se na rok do Asie. Byla to čistě sebezáchovná mise – věděl jsem, že kdybych zůstal doma, přemíra možností by mně zabila.

Konec polistopadové éry v tomto smyslu vidím na svých dětech. Zážitek koncentráku jim chybí. Když jim proto vyprávím, že jsem se nemohl podívat třeba do Vídně, nevěří mi. Do Vídně přece jezdí autobus a k cestě přes hranice stačí občanka (pokud ji vůbec chce někdo vidět). Na rozdíl ode mne tedy moje děti berou svobodu jako samozřejmost. Zda je to dobře nebo špatně, vlastně nevím. Osobně si z předlistopadové doby nesu chorobně zvýšenou citlivost na jakékoli pokusy omezovat naši svobodu. Děti je nevnímají. Zase ale nemají pocit, že musejí v životě stihnout všechno.

Sociální síť

Končí dnes polistopadová éra? Ostrý přechod nevidím, ale ke kontinuální změně dochází už zhruba posledních deset let. Celá společnost hloupne a stává se infantilní, a to především vinou elektronických médií a iluze radikální demokratizace, kterou přinášejí. Před rokem 1989 české elity buď emigrovaly, nebo byly násilně umlčeny. Dnes je to horší – elitou se cítíme být všichni. Každý považuje za důležité sdělovat ostatním něco „zásadního“, i když je to v 99 % zoufale smysluprázdné. Kritické myšlení tak stále víc nahrazují tlachy na Facebooku, „selfička“, „komentý“ a „hlášky“. Důsledkem je postupné slábnutí politických stran s jasně definovanými programy, vulgární „prezident lůzy“ na Hradě a demontáž jakýchkoli vyšších ideálů. Hlavně že máme na Facebooku „fotečku“ svého oběda, kterou nám „lajkně“ co nejvíc pseudopřátel, jež jsme nikdy neviděli.

Po listopadu 1989 jsme věřili v éru rozumu. Dnes se přemýšlející lidé tváří v tvář tlachu sociálních sítí stahují do vnitřní emigrace. V situaci, kdy je veřejné úplně vše včetně fotografií oběda, mizí zájem o věci skutečně důležité a podstatné. Pokud souhlasíte, napište mi o tom na můj facebookový profil. ■

Demokracie se změnila v oligarchii

Bohumil Pečinka
redaktor časopisu Reflex

Snad to nebude znít jako dnešní konstrukce, ale v době „Národní třídy“ jsem si nejvíce přál trojí návrat: návrat zakázaných autorů, návrat určitých profesí a oborů a návrat plnohodnotné politiky. Stručně řečeno, byl jsem student, který se chce učit z kvalitních knih, mít kvalitní profesory a mít možnost svobodně zkoumat veřejné dění. Jak trojí návrat dopadl?

Po roce 1969 vyvrcholil určitý trend, který bych pracovním termínem nazval „vylučování z národa“. Šlo o vytěšňování a ostrakizaci určitých lidí mimo veřejný a profesní život. Nebyl to vynález komunistů, protože tehle trend vytlačování nepohodlných názorů a postojů na okraj jde moderními českými dějinami od 19. století. Oni to dovedli jen do smutného konce a obrovských rozměrů.

„Vylučování z národa“ je trend patrný po roce 1918, po roce 1938, 1945 a hlavně 1948, kdy byly názory „vytěšňovány“ i s jejich nositeli. Když k tomu připočteme dobrovolné nebo nedobrovolné „vytěšňování“ do exilu, máme tu stotisícové, možná milionové skupiny lidí, kteří nemohli rozvinout svoje schopnosti.

Tehdy jsem si bezpečně říkal: kdyby se všichni ti lidé zapojili do veřejného života a svých profesí, nastal by intelektuální a ekonomický rozkvět. Dnes se na toto své „přání z Národní třídy“ dívám následovně. Za prvé, je hodně povoláných a málo vyvolených. A jen malá část vyvolených je schopna skloubit kreativitu a pracovitost. A za druhé, stádní intelektuální život, který nás tehdy tak drtil, je konstantou, která koreluje s politickým režimem velmi okrajově. Stádní myšlení nesouvisí až tak s násilností režimu, který si je vynucuje, ale individuální schopností chovat se a myslet svobodně.

Aristotelovo členění

Když se podíváme na uplynulé čtvrt století, nejsme svědky revolučního odstraňování republiky vzešlé z Národní třídy, ale pomalých, erozivních změn, které revidují polistopadovou republiku. Pomohu si přitom klasickou terminologií.

Aristoteles psal o třech typech vlády (monarchie, aristokracie, demokracie), v závislosti na tom, kolik lidí se podílí na moci. Napsal, že každá forma má svou pozitivní a zvrhlou podobu. Zvrhlou podobou monarchie je tyranie jednotlivce, zvrhlou podobou vlády elity, což označoval termínem

aristokracie, je oligarchie, v naší terminologii vládá několika nejbohatších miliardářů, kteří splétají různé druhy moci. No a konečně zvrhlou formou demokracie je ochlokracie, tedy vládá lůzy.

Polistopadová republika končí. Nikoli ústavně-právně, ale vzhledem k tomu, jaká vůdčí síla udává tón veřejnému životu.

Polistopadová demokracie začínala jako aristokracie, vládá elit, která od léta a podzimu 1990 přecházela v klasickou demokracii, s otevřenými politickými stranami a delegováním moci zesponu nahoru.

Od konce 90. let však polistopadová demokracie sklouzávala k populismu s rysy lůzokracie – takto můžeme charakterizovat zadlužovací mánie některých vlád, spojený s bezprecedentním nárůstem státního dluhu. Druhým rysem sklouzávání demokracie k lůzovitosti bylo, jak se od začátku 21. století začali někteří tzv. političtí podnikatelé privatizovat veřejný život a politické strany. Většinou šlo o lidi s veksláckou mentalitou, kteří svými zákulisními manipulacemi vyzrádňovali politiku zevnitř a vyháněli z ní střední vrstvy.

Ještě dnes si vlivná část pravice mylně myslí, že tzv. kmotrové a kmotrovství jsou reakcí na nefunkčnost společenského systému a že tito lidé ho jen „zprůchodňovali“, čímž plnili blahodárnou funkci zprostředkování zájmů.

Kmotrové ve skutečnosti jako první zbavili politiku jejich obsahu, vykradli ji zevnitř, ničili život v politických stranách nábořem „mrtvých duší“, aby pak drze tvrdili: bez nás je systém nefunkční.

Připomínali tím chlapečka, který zavraždil oba své rodiče, ale u soudu se domáhá milosti s odůvodněním, že je ve skutečnosti sirotek. „Vekslácká lůza“ měla tendenci stát se nejen nad stát, ale i nad hlavní ekonomické hráče.

Tady vidím hlavní motivace vzpoury některých miliardářů a jejich vstupu do politiky. Tedy zájem odbourat zprostředkující články v podobě tzv. kmotrů a mít sami pod kontrolou stát, jeho vliv a přerozdělovací procesy. Namísto mnoha kmotrů přišlo několik superkmotrů.

Polistopadová republika končí

Kdybych to měl shrnout: zhruba od roku 2009 vlivné střední vrstvy začaly ztrácet důvěru v polistopadovou demokracii jako prostor, v němž se střetávají různé politické proudy a z jejichž nepřetržitých konfliktů vyjde nějaký funkční kompromis. Namísto stran instinktivně hledaly různé typy spasilců.

Začalo to už během první přímé prezidentské volby v lednu 2013, kdy pozoruhodně ožil mýtus dobrého knížete, který to všechno vyřeší. Na téhle společenské vlně, i když nesené jinou částí společnosti, se Miloš Zeman v létě 2013 pokusil fakticky ustavit poloprezidentský systém, v němž by hrál roli protektora příští vlády.

Nicméně volby v říjnu 2013 a následné skupování médií ukázalo, že znejistěné střední vrstvy spíš upřednostňují program silné podnikatelské ruky. Ve veřejném prostoru je najednou velebena nová vrstva českých miliardářů, k nimž se vzhlíží jako k těm, co jsou vnuknutí nadpřirozenými silami a vyvedou národ z hospodářské a jiné stagnace.

Jejich vliv je však postaven na neslychaném střetu zájmů a splétání politické, ekonomické a mediální moci. I když to dnes tak nevypadá, politickou moc chápou jako nástroj k „manažování“ svých zájmů ve vztahu k bankám a jejich úvěrovému zatížení. Současně dostávají do rukou kontrolu nad daněmi a spoluvytváří veřejné mínění.

Takže v tomto smyslu ano, polistopadová republika končí. Nikoli ústavně-právně, ale vzhledem k tomu, jaká vůdčí síla udává tón veřejnému životu.

Stádní intelektuální život, který nás tehdy tak drtil, je konstantou, která koreluje s politickým režimem velmi okrajově.

V době tzv. polistopadové republiky byli vůdčí silou politici, které produkovaly velmi otevřené a relativně velmi demokratické politické strany. Tehdy ještě existoval klasický systém „brzd a protiváh“ a debata o střetu zájmů měla ve veřejném životě svou váhu. Dnes jsou nové strany typu Úsvit nebo ANO velmi politicky uzavřené, sloužící ke katapultování jednoho člověka do funkce.

Podoba státu pak dominantně nevzniká ve společenském konfliktu a soutěžení, ale jako výsledek zákulisního sladování zájmů velké desítky nejbohatších lidí. Máme tu formu vlády, kterou Aristoteles nazýval oligarchie, tedy vládá nejbohatších lidí, která se maskuje demokratickým souhlasem a demokratickými institucemi, které začínají mít stále víc charakter Potěmkinových kulís.

Jak víme, dějiny nekončí a k veřejnosti se někdy i velmi důležité informace dostávají až s fázovým posunem. Pokud změní polistopadovou demokracii v oligarchii a snaha zabránit tomu, je přesně jedna z těch výzev, z nichž se skládá lidský život. ■

Polistopadovou éru může ukončit státní převrat

Petr Hájek
šéfredaktor serveru
Protiproud

Polistopadová éra nekončí. Je to právě naopak: intenzivně pokračuje v původním směru. Ukončit by ji mohl jen nějaký další státní převrat. K tomu zatím došlo jen zčásti, když jsme v roce 2004 přistoupili k Evropské unii, a ztratili tak suverenitu. Protože však i to je nutno pokládat za součást – ba dokonce nejvýznamnější – popřevratové cesty naší země, lze konstatovat: Prožíváme jen další periodu období, které domněle začalo před pětadvaceti lety na Národní třídě v Praze.

Zbourání bipolarity

Domněle proto, že o žádnou sametovou revoluci nešlo. Dokonce ani o tolik citovaný „pád komunismu“. Pokud s odstupem čtvrt století hodnotíme začátek této epochy střídavě, pak je zjevné něco jiného. Došlo ke „zbourání“ bipolarity a k úspěšnému pokusu o konvergenci obou protikladných systémů: sovětského „komunismu“ a západního „kapitalismu“. Obě slova patří do uvozovek. Sovětský systém nebyl žádným komunismem, ale totalitním státním kapitalismem. A na Západě, zvláště v západní Evropě, už dávno nebyl klasický kapitalismus, ale takzvané sociálně tržní schéma politického systému s mizejícími prvky kapitalismu.

Konvergence obou systémů však neproběhla tak, jak o ní snil Brzezinský, ale paradoxně. Sovětský model se prolнул se západním v podobě, která si z obou zdánlivě protikladných koncepcí vzala to horší: V bývalých sovětských satelitech se projevila bezhlavou konzumností, zatímco Západ

úspěšně erodoval demokracii a občanské svobody. Tento proces dosáhl zcela unikátních podob v projektu evropské integrace, v Evropské unii, Evrosajuze, jak mu správně říkají v Rusku. Promítl se i do jazyka, kterému Západoevropané nerozumějí, ale my starší ano: Třeba Komise a komisaři jsou nikoli náhodou jako vystřižení z bolševického slovníku.

Polistopadová éra nekončí. Je to právě naopak: intenzivně pokračuje v původním směru. Ukončit by ji mohl jen nějaký další státní převrat.

K tomu zatím došlo jen zčásti, když jsme v roce 2004 přistoupili k Evropské unii, a ztratili tak suverenitu.

To ovšem neznamená, že konvergence nám nepřinesla řadu výhodných věcí. Určitě – zvláště v prvních letech po převratu – jsme žili v nepochybně svobodnějších poměrech než předtím. Vznikl systém politických stran, které zprvu zcela opanovaly veřejný prostor, zmizela cenzura médií, otevřela se příležitost pro individuální aktivity a podnikání, otevřel se také svět pro volnější cestování a tak dále a tak dále. Koncepte „Pražského jara“ z roku 1968, takzvaného socialismu s lidskou tváří, kterou pod sofistikovanějším nátěrem chtěl prosadit Václav Havel a jeho druzi – převážně komunisté, kteří po sovětské invazi byli odstaveni od moci – se zdálo být dlouho pohřbeno. Avšak vyprovazena dveřmi prostřednictvím svobodných voleb se k nám však nejpozději po vstupu do EU navrátila „evropským oknem“.

Nový světový řád

Podstatnou roli v tom sehrála média. Z pochopitelných důvodů se dodnes nikde ne-

mluví a nepíše o jejich fascinující „divoké privatizaci“. Během ní byla hned v prvních měsících po převratu převážná část tištěných médií „revolučně“ ukradena redakčními kolektivy. Nejenže pak titíž novináři stáli v prvních řadách kritiků všech typů regulérní privatizace státního majetku. Především však neuvěřitelně zbohatli, když vzápětí do svých „akciovek“ vpustili zahraniční vlastníky – tehdy hlavně německé.

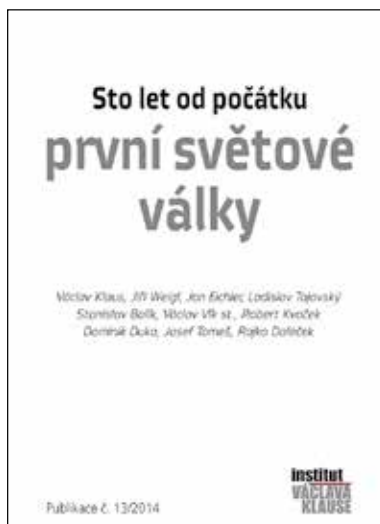
O žádnou sametovou revoluci nešlo. Dokonce ani o tolik citovaný „pád komunismu“.

Novináři, stejně jako intelektuálové a umělci, jsou z definice převážně levicoví. Jsou přesvědčeni, že patří mezi „vyvolené“, kteří lépe než volení politici vědí, kam se má společnost ubírat. Mají své vize – za něž ovšem nenesou žádnou odpovědnost. A mají především nástroje, jak tyto „vize“ šířit a prosazovat ve veřejném prostoru. Navíc dramatický rozvoj elektronických technologií jim dal postupně větší a větší moc. Tato „fronta“ se nutně musela ve svých přirozených zájmech potkat s konstrukcí, jejímž hlavním a nejviditelnějším představitelem se stal Václav Havel: Konstrukcí moci elit, které se sice naoko explicitní politiky štítí, nepřímo ji však zásadním způsobem ovlivňují – a nakonec vlastní a vytvářejí.

Došlo ke „zbourání“ bipolarity a k úspěšnému pokusu o konvergenci obou protikladných systémů: Sovětského „komunismu“ a západního „kapitalismu“.

Tyto dvě síly – endogenní a exogenní – se nakonec ukázaly jako rozhodující při destrukci standardního demokratického po-

NABÍZÍME

Institut Václava Klause nabízí sborník „**Sto let od počátku první světové války**“ (2014). Do sborníku přispěli **Jiří Weigl, Jan Eichler, Ladislav Tajovský, Stanislav Balík, Václav Vlk st., Robert Kvaček, Dominik Duka, Josef Tomeš a Rajko Doleček**. V přílohách najde čtenář historické dokumenty: rakousko-uherské ultimátum Srbsku z 23. července 1914, provolání Františka Josefa I. „Mým národům“ z 28. července 1914 a Manifest českých spisovatelů z 17. května 1917. Předmluvu ke sborníku napsal **Václav Klaus**.

160 stran, 100 Kč.

objednávky na: www.cepin.cz, e-mail: cep@cepin.cz

litického systému, jenž zpočátku v popřevratovém Československu respektive České republice dominoval: Vnitřní havlistická opozice, která skrze mediokracii zcela ovládla manipulaci s veřejným míněním – a vnější „konvergenční tlak“ přicházející z Evropské unie.

K této ofenzivě protidemokratických elit se po 11. září 2001 přidala síla třetí: Dramatické omezování občanských svobod dostalo své ideové zdůvodnění v nebezpečí takzvaného mezinárodního terorismu. vojenské intervence Západu v různých částech světa začaly permanentně zvyšovat mezinárodní napětí – a zpětně působily dovnitř jednotlivých zemí: To ještě více prohloubilo dynamiku „integračních tendencí“, zvláště v Evropě. Nový světový řád, jak o něm poprvé veřejně promluvil Gorbačov s Bushem starším, se začal stávat realitou a dostávat stále jasnější obrysy.

Absence politiky

Absence politiky, kterou tento proces nutně provází, nebo je dokonce jeho podmínkou, nahradila nová ideologie takzvaných hnutí – nejlépe za cokoli: Organizace, jejichž nikým nevolením „aktivisté“ podporování astronomických částkami z veřejných i soukromých zdrojů bojují pod hlavičkou ideologie „lidských práv“ za „pokrok“, se postupně staly hlavním zdrojem politické moci. Jednak vytvářejí obrovský prostor pro byznys přisátý na veřejné financování

nových průmyslových odvětví – nejviditelněji všemožná ekologická hnutí. Současné destruuji a stavějí na hlavu veškeré dosavadní mravní, morální a duchovní hodnoty, na nichž západní civilizace vznikla a po staletí existovala. Výsledkem je série hlubokých krizí, jimiž současný západní svět – a my v něm – prochází.

Demokracii nahradila mediokracie, ideu a praxi občanských svobod – ideologie a teorie lidských práv, politiku antipolitika, strukturované politické strany marketingově řízená „hnutí“. Ve skutečnosti jen jeden sovětský model nahradil druhý, daleko horší, protože nepřiznaný, se stejnou světovládnou totalitární ambicí a mnohem většími šancemi ji prosadit.

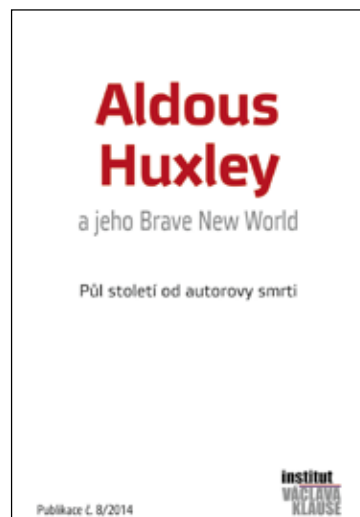
To všechno jsme samozřejmě v dobách „Palachova týdne“ a dalších pražských demonstrací vrcholících tou závěrečnou mezi Albertovem a Národní třídou pochopitelně nemohli tušit. A pokud mohli, pak odpovědně tvrdím, že netušili. Nevěděli jsme, že jsme jen „křoví“ pro „výrobu revoluce“, jejíž potencialitu kontrolují ti, kdo dominový pád satelitů sovětského bloku – a nakonec i samotného sovětského impéria – připravili.

Jen naprostý slepec či ignorant si může ještě dnes doopravdy myslet, že šlo o spontánní proces. Jen naprostý blázen si opakem dnes však dovolí veřejně říci: dostane totiž okamžitě nálepku „konspiračního teoretika“, tedy člověka neváženého. Hlupce, jenž navzdory tolikému pokroku umanutě zpátečnický trvá na tom, že dvě a dvě jsou čtyři. Který po dvaceti pěti letech báječné svobody tvrdí, že cenzuru nahradila mnohem účinnější autocenzura a diktát „politické korektnosti“, tedy veřejně oceňovaná „ctnost pokrytectví“. Že demokracii nahradila mediokracie, ideu a praxi občanských svobod – ideologie a teorie lidských práv, politiku antipolitika, strukturované politické strany marketingově řízená „hnutí“. Že ve skutečnosti jen jeden sovětský model nahradil druhý, daleko horší, protože nepřiznaný, se stejnou světovládnou totalitární ambicí a mnohem většími šancemi ji prosadit.

Ale nejen to: Takový blázen má především zato, že toto vše bylo již obsaženo v zárodečném stadiu, ve vlastní konstrukci „sametové revoluce“. A že proti této domnělé revoluci je možné a nutné bojovat kontrarevolucí. Bez národních tříd a manipulací. Silou lidské přirozenosti, která má příčinu a absolutního spojence v nezničitelné transcendenci svého původu i cíle.

Někteří blázni si prostě myslí, že polistopadová éra teprve začíná. ■

NABÍZÍME

Institut Václava Klause nabízí knihu **Tomáše Břicháčka „Unie blízka i vzdálená“** (2014). Evropská unie je blízka a všudypřítomná, pokud jde o působení na naše životy, ale zároveň je i vzdálená, pokud jde o možnost občanů podílet se v ní na politickém rozhodování. Na této dichotomii staví Tomáš Břicháček svou knihu nejen názvem, ale celkovou stavbou a argumentací. První část knihy vysvětluje, co chápe autor „unií blízkou“. Druhá část načrtává „unii vzdálenou“. Třetí část diskutuje aktuální otázky. Vynikající příspěvek k výročí deseti letům členství ČR v EU.

198 stran, 100 Kč.

Institut Václava Klause nabízí sborník **„Aldous Huxley a jeho Brave New World – 50 let od autorovy smrti“**, do něhož přispěli **Miloš Calda, Jiří Svoboda, Ladislav Nagy a Václav Klaus**. V přílohách jsou výňatky z díla Aldouse Huxleyho – první kapitola knihy „Konec civilizace, aneb krásný nový svět“ a dvě kapitoly z „Brave New World Revisited“ pojednávající o propagandě v demokracii a diktatuře. Předmluvu napsal **Václav Klaus**.

80 stran, 100 Kč.

objednávky na: www.cepin.cz, e-mail: cep@cepin.cz

Polistopadový vývoj neidealizujme

Michal Semín

ředitel Institutu sv. Josefa

Mám-li hodnotit dnešní společenskou situaci očima tehdejšího demonstranta, znamená to, že přede mnou leží nelehký úkol – skloubit osobní vzpomínky na přelomové události z konce roku 1989 s úvahou, jež vyžaduje, abych si od těchto pro mne nezapomenutelných vzpomínek vytvořil potřebný odstup.

Osobní příběh

Nemohu začít jinak než osobním příběhem. Demontrace, jež se konala v pátek 17. listopadu, jsem se účastnil také proto, že jsem – a vím, že to bude znít neskromně – stál u jejího zrodu. Jako signatář Hnutí za občanskou svobodu a zakladatel Studentské sekce Demokratické iniciativy jsem příliš nepočítal s tím, že studia na Pedagogické fakultě UK – byl jsem právě v pátém, tedy posledním ročníku – dokončím. Navíc poté, co jsem spolu s několika přáteli začal organizovat studentskou samosprávu, nezávislou na fakultním SSM. Odpověď z vedení fakulty nesla jasné poselství: kárné řízení, po němž bude následovat vyloučení ze studií. Řekl jsem si, proč se do té doby ve studentském prostředí ještě o něco nepokusit?

Listopadový převrat, jenž byl jen jednou z dílčích událostí širšího globálního procesu, byl spíše než spontánním vítězstvím stoupců svobody nad sovětským útlakem plodem procesu ideologické konvergence mezi Západem a Sovětským svazem.

Zkontaktoval jsem své kamarády, studující na jiných pražských fakultách a sešli jsme se na svátek sv. Václava na Slovanském ostrově, kde jsme se dohodli na vzniku svépomocné studentské organizace, jež později získala název STUHA. A právě v tomto prostředí, konkrétně na druhé schůzce v podolských kolejích strojní fakulty ČVUT, padl návrh na uspořádání studentské manifestace k uctění památky Jana Opletala. Pověřená skupina, jejíž jsem byl členem, navrhla trasu a připravila do tisku leták, zvoucí na demonstraci, jež měla vyjít z Albertova a končit v ulici Jana Opletala. Přítomní pamětníci vědí, že se taková demonstrace nikdy neuskutečnila. A důvod? Studenta MFF UK Marka Bendu kontaktovala Městská rada SSM, jež přišla s návrhem, že naši akci podpoří, půjdeme-li jinou trasou a bude-li mít charakter, nepřesahující „perestrojkové“ limity (dodnes ne-

vím, přes koho se k nim zpráva o námi připravované demonstraci dostala).

S jednáním se svazáky jsem souhlasil, ale společnou akci jsem odmítal. Na této schůzce, konané v Obecním domě, jsem se poprvé setkal s budoucí studentskou hvězdou, s Martinem Mejstříkem. Nevystupoval zde však jako zástupce STUHy, jak by si dnes možná mnozí mysleli, nýbrž aparátu SSM. V rámci STUHy jsem zastával menšinové stanovisko a proto se demonstrace 17. listopadu uskutečnila v té podobě, v níž také vešla do dějin. Spolu s tím, jak ji kdosi odvedl na Národní třídu, kde již byly připraveny pohotovostní oddíly, aby proti demonstrantům razantně zasáhly, s „mrtvým studentem“ Martinem Šmídem a se všemi dalšími událostmi, jež na to navázaly.

Strhující chvíle

Byly to strhující chvíle, a rozhodně nelituji, že jsem nebyl jen jejich pasivním pozorovatelem. Nestydím se ani za to, s jakou naivitou jsem mával „věčkem“ na všech následujících manifestacích a volal spolu s umně řízeným davem „Havel na Hrad!“ Tehdy jsem si ještě nepřipouštěl, že bych si měl vybírat mezi tím, zda se mám radovat z Havlova triumfu, zpečetěného jednomyšlnou podporou tehdejších komunistických poslanců, když jej zvolili hlavou státu, a Lěčbou Klausem (dokumentární film, v němž také vystupuji).

Vzhledem k tomu, že jsem se na listopadových událostech i tomu, co jim předcházelo, v nějaké, i když malé a nepodstatné míře podílel, nechtěl jsem si po jistý čas připustit myšlenku, že zdaleka ne vše, co převratu předcházelo a co jej doprovázelo, neprobíhalo zcela spontánně, bez toho, že by do těchto procesů někdo zvenčí zasahoval. Dnes již nepochybuji o tom, že zde existovaly cizí zájmy, aby se zcela oprávněná nespokojenost Čechů a Slováků s předlistopadovým režimem přetavila v režim nový a že této změně aktivně napomáhaly. Z toho však rozhodně neplyne, že nebylo správné podílet se na demontáži normalizačního socialismu a na budování institucí svobodné společnosti. Už i proto, že právě ty síly, jež pomáhají vyvolávat a následně kormidlovat své barevné revoluce – ta sametová byla nejspíš jednou z prvních – o instituce skutečně svobodné společnosti nestojí.

Vítězství a soumrak demokracie

Asi vám to bude znít kacířsky, ale listopadový převrat, jenž byl jen jednou z dílčích událostí širšího globálního procesu, byl spíše než spontánním vítězstvím stoupců svobody nad sovětským útlakem plodem procesu ideologické konvergence mezi Západem a Sovětským svazem. Proto i když nám „polistopadová éra“ dala prostor k autenticky svobodnému rozvoji, měla již v sobě i zárodek budoucího úpadku.

Proto na otázku, zda tato éra končí, lze najít odpověď teprve tehdy, když si ujasníme, v jakém kontextu tzv. sametová revoluce probíhala. Zároveň platí, že polistopadová éra netvoří jeden souvislý celek. A pokud jí myslíme jinak než jen jako časovou osu od listopadu 1989 po dnešek, tak se domnívám, že skončila již mnohem dříve než s příchodem Andreje Babiše a bezobsažné, a tedy vlastně jen fiktivní politiky, která je s ním a naší dobou oprávněně spojována.

Pro mne jsou polistopadovou érou především léta devadesátá, vyznačující se neuvěřitelnou čínorodostí a tvořivostí lidí, kterým předchozí režim bránil v sebeuplatnění. Rovněž se jedná o dobu, kdy politika byla ještě do značné míry transparentní a kdy zvolení zástupci lidu nejednali, alespoň většinou ne, jako reprezentanti skrytých oligarchických struktur a cizích zájmů.

Pokud je tedy pro nás listopadová éra synonymem svobody a suverenity, pak její soumrak nastává rokem 2004, tedy naším vstupem do EU, aby definitivně skončila ratifikací Lisabonské smlouvy v roce 2009.

Ovšem ani tato bájná léta devadesátá si přes všechny jejich půvaby nesmíme idealizovat, neboť v nich vidíme jen málo předvidavosti a imunity vůči těm nebezpečím, nejen politickým, ale především hodnotovým, jimž čelíme dnes. Na zásadním zvratu svobodného rozvoje naší země má velký podíl nejen úspěch sil, jež spojujeme s osobou a ideologií Václava Havla, ale především začlenění České republiky do evropského integračního procesu.

Pokud je tedy pro nás listopadová éra synonymem svobody a suverenity, pak její soumrak nastává rokem 2004, tedy naším vstupem do EU, aby definitivně skončila ratifikací Lisabonské smlouvy v roce 2009. Nejpozději od té doby je Česká republika gubernií nadnárodního celku, v jehož povaze není a vzhledem k ideologicko-politickému charakteru jeho řídicích orgánů ani být nemůže, obhajoba svobody a našich národních zájmů.

Nechci, aby můj příspěvek vyzněl pesimisticky, neboť pesimistou věru nejsem. V lidských dějinách nic neprobíhá nutně a přes všechny pokusy lidské pokolení zotročit, svobodná vůle a touha ji pozitivně uplatnit se z přirozenosti člověka vymazat nedá. Za pár let může být EUROSOUJUZ z důvodu svých vnitřních rozporů na lopatkách a svět, jak ho známe, dozná velkých změn. Bude-li nám Pán Bůh přát, třeba na to vše dobré, co listopadová éra přinesla, budeme ještě moci navázat. Poučení předchozími chybami a omyly, jež také mají podíl na tom, že jsem já, bývalý „disident“, nucen se dnes za svého druhu disidenta opět považovat. ■